

FRANCIS S. COLLINS, *BOŽJI JEZIK*
Profil, Zagreb, 2008.

Ivo Govorko

SPECTRUM
časopis
studentata
KBF-a

RECENZIJJE

Nakon što je cijeli svijet bio bombardiran kontroverznom tezama poznatog biologa Richarda Dawkinsa, izjavama koje uglavnom imaju ateistički, a može se slobodno reći i antiteistički karakter, danas imamo priliku čuti i *opoziciju*. *Božji jezik* djelo je svjetski poznatog znanstvenika Francis Collinsa koji je odlučio svijetu pokazati jedan, ne toliko poznat, pogled na odnos vjere i (raz)uma, tj. religije i znanosti. Hrvatski je prijevod ove knjige svjetlo dana ugledao 2008. godine u izdanju Profila.

Djelo je ubrzo doživjelo velik uspjeh diljem svijeta, premda ne toliko i kod nas. Za razliku od F. Collinsa, R. Dawkins je naišao na velik broj poklonika svojih kontroverznih misli. No, sad Hrvati imaju priliku čuti jednako dobrog (ako ne i boljeg) i uvaženog znanstvenika koji popularizira potpuno suprotan stav od onog kojeg Dawkins nudi svijetu, a riječ je o stavu koji zagovara sklad između znanosti i religije. Autor je, mora se naglasiti, jedan od najvažnijih svjetskih istraživača na području genetike, a sudjelovao je i u povijesno važnom projektu *Ljudski genom* (eng. HGP, *Human Genom Project*) kojim je medicina dobila odskočnu dasku za napredak u liječenju bolesti koje su u bilo kakvoj vezi sa genetikom.

Na veoma jednostavan način autor u djelu govori o ključnim događajima koji su utjecali na njegovu teološko-znanstvenu misao. Djelo je uvelike autobiografskog karaktera što čitatelju daje jasniji uvid u autorovo stajalište o mnogim aktualnim religijsko-znanstvenim pitanjima. Prikazan je autorov put od ateizma do teizma te njegovi ključni trenuci u životu dok je studirao i radio na velikim projektima i istraživanjima na području genetike. Djelo ima unekoliko i apologetski karakter, potkrijepljen mnogim znanstvenim i filozofskim argumentima koji idu u prilog *teističkoj evoluciji*, tj. stajalištu koje zagovara potpuni sklad između religije i znanosti. Autor bez ustručavanja progovara i filozofskim jezikom (premda nije filozofski obrazovan) te na vlastiti način, kao znanstvenik, odgovara na razna pitanja koja tište današnjeg čovjeka: *Zašto Bog dopušta patnju?*, *Kako znanstvenik može biti vjernik i vjerovati u čuda?*

Djelo je strukturirano na način da nas autor kroz knjigu vodi od *ateizma do teizma* – onako kako je i sam prolazio. U prvom dijelu, *Raskol između znanosti i vjere*, autor je, opisujući trenutke prvih susreta sa znanošću, aludirao na površnost stajališta koje zagovara nesklad između znanosti i religije, a kojeg je i sam zagovarao dok je bio student. Ovo je poglavlje ponajviše autobiografskog karaktera, tako da čitatelj od samog početka čitanja može prodrijeti u autorovu *osobu*, što daje i svojevrsni personalistički karakter ovom djelu jer se autor čitatelju predstavlja kao bližnji (Drugi), a ne kao biolog, genetičar i znanstvenik. Nadalje kroz djelo autor ističe neke bolne točke ateističkog poimanja evolucije moralne svijesti u ljudi. Postavlja se pitanje: Kako je evolucija sa čovjekom mogla napraviti toliki *skok* kad je u pitanju moralna, ali i čudoredna svijest? Autor tu jasno aludira na altruizam koji je imanentan svim kulturama, a koji se na znanstven način ne može posve objasniti.

Drugo poglavlje *Velika pitanja ljudskog postojanja* usredotočeno je, kao što sam naslov aludira, na pitanja koja su odvajkada mučila ljudske umove, a koja su nekad bila nedohvatljiva ljudskom razumu i bila tek stvar nagađanja i pretpostavki dok su sada vjerodostojne teorije potkrijepljene znanstvenim rezultatima. Pitanja postanka svemira, evolucije živoga svijeta i razvoj danas popularne genetike središnja su tema ovog poglavlja. Osim izvanredne znanstvene elaboracije navedenih tema, autor ulazi i u filozofske analize nekih poznatijih tekstova koji su bitni za njegovu tematiku. Zadnji dio ovog poglavlja obuhvaća prirodnoznanstveno područje genetike u kojem nas autor vodi kroz svijet molekularne biologije i genetskog mikrosvijeta koji otkriva *Božju knjigu uputa*.

Zadnje poglavlje, kao rezime cijele autorove misli, sadrži poprilično detaljnu analizu određenih pogleda na odnos vjera – um (znanost). Autor odlučno i argumentirano odbacuje sve *popularne* paradigme tog odnosa, gdje glavno mjesto imaju: 1. *kreacionizam* kao fundamentalistička zabluda; 2. *inteligentni dizajn* kao *teistički supernaturalizam*; 3. agnosticizam

i ateizam kao ograničeni i ekskluzivistički svjetonazori koji ne dopuštaju ništa drugo osim znanosti kao jedine legitimne paradigme. Ono što autor daje na uvid čitatelju je očiglednost današnjeg bezumnog poimanja odnosa prema religiji i znanosti u kojem čovjek mora odabrati nešto od gore navedenih ekstrema. Postoji li *zlatna sredina* koja ne ugrožava ni jednu ni drugu sastavnicu? Odgovor na ovo pitanje autor nudi u afirmativnom obliku u pojmu *Biologos* koji zagovara potpuni sklad religije i znanosti kao i potpunu autonomiju istih u proučavanju svojeg materijalnog objekta.

New York Times je za djelo *Božji jezik* rekao sljedeće: *Collinsovi argumenti da su vjera i znanost spojivi zaslužuju vrlo snažan odjek*. Ovo ne znači ništa drugo nego činjenicu da je enciklika *Fides i ratio* ostala bez dovoljnog feedbacka od šireg kruga javnosti i da današnji *Zeitgeist* traži popularizaciju *Biologosa* koji je ponuđen u ovom izvanrednom djelu Francisa Collinsa.